

کشور نسبت به تحولات منطقه که شاید ناشی از شتاب این تحولات بوده باشد، می‌توان گفت که در مجموع محاسبات سیاست خارجی ترکیه، مبتنی بر حمایت از جنبش‌های مردمی، تقویت روند دمکراتیزاسیون و حمایت از احقاق حقوقی مردمی با کمترین هزینه بوده است. ترکیه در ماجرای حوادث لیبی معتقد بود حقوق ملت باید اعاده شود و بر همین اساس تلاش کرد به شیوه مسالمت‌آمیز قذافی را کنار بگذارد و دولتی مردمی در این کشور را روی کار آورد. همین مسأله در ارتباط با تونس و مصر نیز صادق است. بدین ترتیب می‌توان گفت سیاست خارجی ترکیه، سیاست انعطاف‌پذیری است که در هر شرایط به ایفای نقش می‌پردازد و ترکیه از این رویکرد بهره‌مند می‌شود.

ترکیه برعکس برخی کشورهای اسلامی که به جریان‌ها یک‌سویه نگاه کرده و همه آن‌ها را به صورت سیاه و سفید می‌بینند، حاشیه خاکستری را نیز مورد ملاحظه قرار می‌دهد. این شکل از سیاست خارجی در ترکیه پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی شکل گرفت. پس از اتخاذ این سیاست بود که از جانب عده‌ای، ترکیه به عنوان الگوی توسعه برای کشورهای بازمانده از اتحاد شوروی و بالکان مطرح شد. به واقع ترکیه این توان را به جهت اخلاق سیاسی که برای خود برگزیده به‌دست آورده است. شاید این اخلاق موردپسند برخی کشورهای اسلامی نباشد، اما ترکیه این مسیر را انتخاب نموده تا در هر شرایطی بتواند امکان اجرای سیاست‌های متفاوتی را در راستای تأمین اهداف خود به‌دست آورد. به عبارت دیگر منافع ملی و حفظ و ارتقای جایگاه ترکیه در نظام بین‌الملل به لحاظ موقعیت استراتژیک آن مهم است. *

دانشجوی دکتری علوم سیاسی دانشگاه تهران

عدالت و توسعه این نگاه در سیاست خارجی ترکیه تغییر کرد و نگاه و تعاملات خود با شرق را افزایش داد و مناسبات خود را با کشورهای چین و روسیه نیز افزایش داد.

البته باید یادآور شد که افزایش نگاه به شرق به معنی بریدن از غرب نیست؛ ترکیه تنها در پی این است که سیاست خارجی ضعیف خود در شرق را قوت ببخشد. به عنوان مصداق عینی افزایش نگاه به شرق در سیاست خارجی ترکیه می‌توان به بحث تغییر در مناسبات و مراودات نظامی-امنیتی این کشور اشاره نمود. در این باره، اگر به مانورهای و مراودات نظامی ترکیه با سایر کشورها در گذشته نگاهی بیندازیم کاملاً مشخص می‌شود که کشورهای منطقه و سایر کشورهای آسیایی جایی در مناسبات و مانورهای نظامی ترکیه نداشتند و تقریباً کل مناسبات و مراودات نظامی ترکیه با غرب، آمریکا و اسرائیل بود. اما مدت زمانی است که شاهد تغییری در مناسبات و مراودات نظامی ترکیه هستیم که ترکیه درصدد برآمده تا مناسبات و مراودات نظامی امنیتی خود با کشورهای آسیایی و منطقه را افزایش دهد. به عنوان نمونه مانور عقاب آناتولی که هر ساله با همکاری آمریکا و اسرائیل برگزار می‌شد، تدریجاً یک تفاوت عمده پیدا کرد و آن کنار زدن آمریکا و اسرائیل و جایگزینی چین بود. همچنین ترکیه توافقنامه‌ای با پاکستان و افغانستان جهت انجام مانور مشترک نظامی منعقد کرده است که تغییرات مهمی در مناسبات و مانورهای نظامی ترکیه محسوب می‌شود.

اصول و بایسته‌های سیاست خارجی ترکیه که مورد اشاره قرار گرفت، در نوع نگاه و نگرش این کشور در ارتباط با تحولات منطقه قابلیت عملیاتی شدن را دارد. به گونه‌ای که علی‌رغم برخی فراز و فرودها در موضع‌گیری این